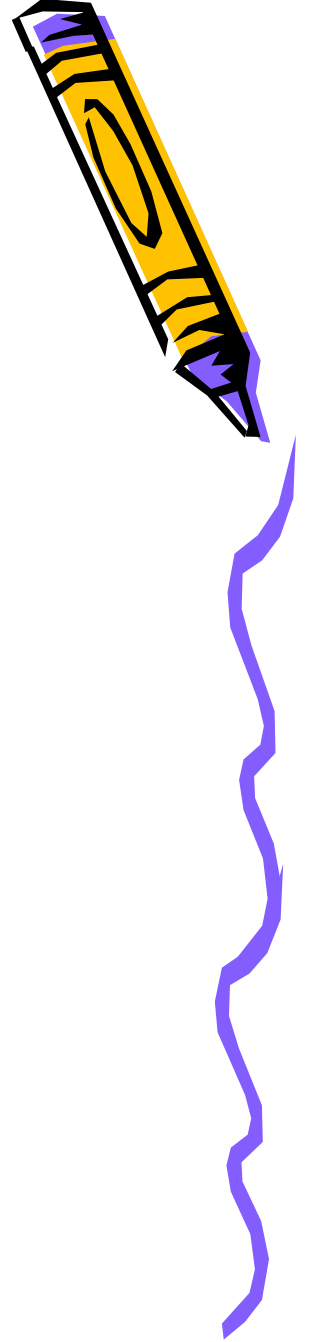
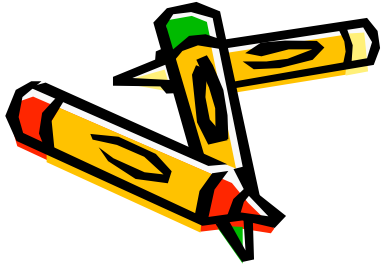
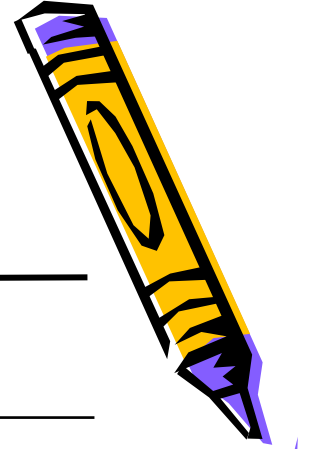

Bölüm 2. Tarımın Türkiye Ekonomisine Katkısı

- Nüfus ve İşgücü Katkısı
- Üretim ve Verim Katkısı
- Toplum Beslenmesine Katkı
- Sanayi Sektörüne Katkı
- Milli Gelire Katkı
- Dış Ticaret Katkısı

Nüfus ve İşgücü Katkısı

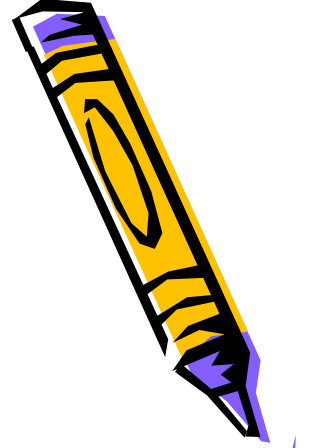
	Genel Nüfus	Kırsal Nüfus Oranı
1927	13,6 milyon	%75,8
1960	27,8 milyon	%68,1
2000	67,8 milyon	%35,1
2007	70,6 milyon	%29,5
2012	75,6 milyon	%22,7
2013	76,7 milyon	%8,7
2014	77,7 milyon	%8,2

79,814,871 (31 Aralık 2016)[[]

Nüfus ve İşgücü Katkısı

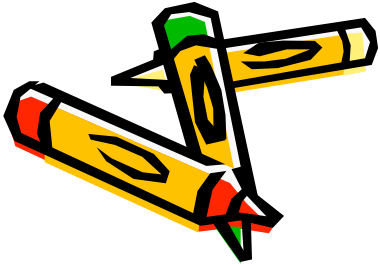

Yıllık Nüfus Artış Oranı 1990-2000 Yılları Arasında:

%1,83

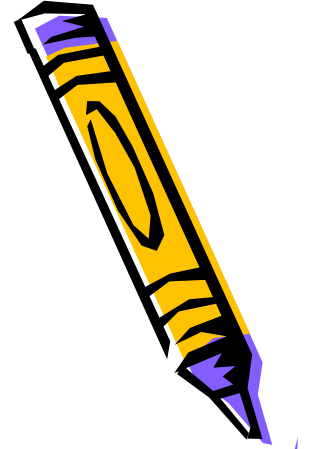
Kentsel Alanda
%2,68

Kırsal Alanda
%0,42

Nüfus ve İşgücü Katkısı

Yıllık Nüfus Artış Oranı 2011-2012 Yılları Arasında:

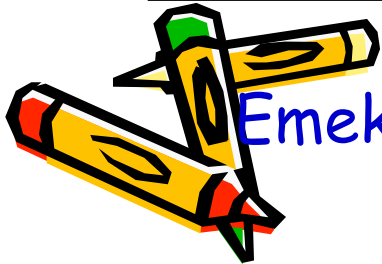
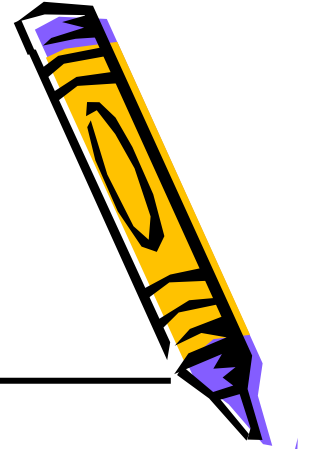
Kentsel Alanda

%1,20

Nüfus ve İşgücü Katkısı

	1970	2004	2009
Tarım	%67,7	%34	%24,7
Sanayi	%12,1	%23	%20,5
Hizmetler	%20,2	%43	%54,8

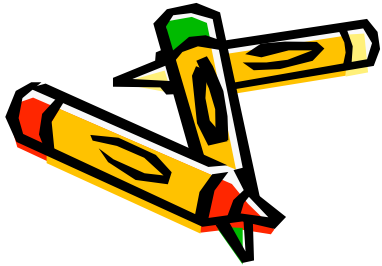

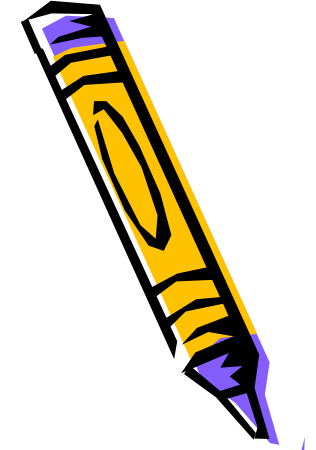
Emek Yoğun, Sermaye Yoğun, Bilgi Yoğun Teknolojiler?

Ekonomik Yönden Aktif Nüfusun Sektörlere Dağılışı (%)

Sektörler	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2013
Tarım	67,3	60,0	59,0	53,7	46,8	35,2	25,7	25,2	23,5
Sanayi	12,1	15,5	14,9	17,5	15,2	24,3	20,8	19,9	19,1
Hizmetler	20,6	24,5	26,1	28,8	38,0	40,5	48,0	48,6	57,4

Türkiye'de İşgücü Varlığı ve İşsizlik Oranları

İşgücü Varlığı ve İşsizlik Oranları	Birim	2005 yıllık	2012 yıllık	2013 Ekim
Toplam işgücü varlığı	Milyon kişi	22,1	28,2	28,4
İşsizlik oranı	%	10,6	9,2	9,7
Tarım dışı işsizlik oranı	%	13,5	11,5	11,9
Genç nüfusta işsizlik oranı	%	20,2	18,6	19,3

Üretim ve Verim Katkısı

Kendi arazisini işleyenlerin oranı (2001) : Arazilerin %74' ü
Türkiye' deki toplam tarım işletmesi sayısı (2001) : 3 milyon
Ortalama işletme arazisi (2001) : 61 dekar (daa)
100 dekardan daha az araziye sahip işletmeler (2001) : %83
Ortalama parsel sayısı (2001) : 5

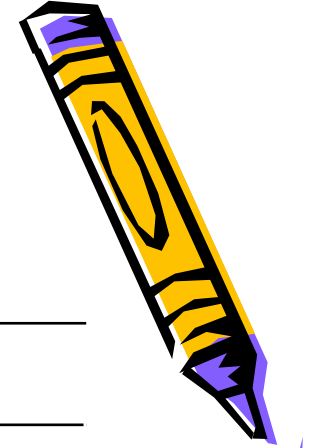
Yapısal Sorunlar? Artan Nüfus?

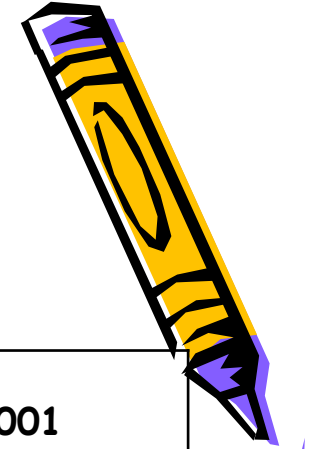
Türkiye'de Arazi Tasarruf Durumu (2006)

Arazi tasarruf şekilleri	İşletme (%)	Arazi (%)
Kendi arazisini işleyenler	85,1	71,4
Kendi arazisi ve başka araziyi işleyen	12,7	26,4
Kiracılık yapanlar	1,6	1,5
Ortakçılık yapanlar	0,4	0,4
Kiracılık ortakçılık yapanlar	0,1	0,2
Diğer arazi işleyenler	0,1	0,1
Toplam	100,0	100,0

Türkiye'de Tarım İşletmelerinin Sayısı, Arazi Varlığı ve Yıllara Göre Dağılımı

İşletme Grupları (Dekar)	1980		1991		2001		2001	
	Sayı (Bin)	Oran (%)	Sayı (Bin)	Oran (%)	Sayı (Bin)	Oran (%)	Bin Dekar	Oran %
1-19	1102	30,2	1385	34,9	1008	33,4	9812	5,3
20-49	1165	31,9	1274	32,1	951	31,4	29532	16,0
50-99	738	20,2	713	18,0	560	18,5	38127	20,7
100-199	422	11,6	383	9,7	327	10,9	43884	23,8
200-499	194	5,3	174	4,4	154	5,1	42076	22,8
500- +	29	0,8	37	0,9	22	0,7	20917	11,4
Toplam Ort. İş.B.	3650	100,0	3966	100,0	3022	100,0	184348	100,0
	62,3 dekar		56,8 dekar		61,0 dekar			

Çiftçi Kayıt Sistemine Göre Tarım Alanı, Çiftçi Sayısı, Çiftçi Başına Tarım Alanı ve Parsel Sayısı

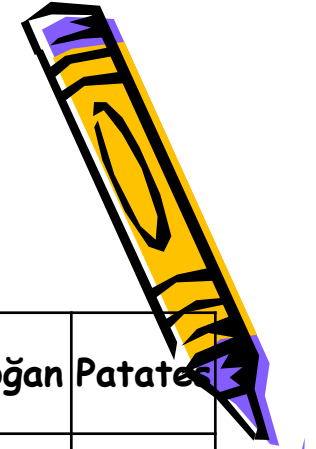

Yıllar	Tarım alanı (dekar)	Çiftçi sayısı	Çiftçi başına düşen tarım alanı (dekar)	Çiftçi başına parsel sayısı
2002	164.960.378	2.588.666	63,7	5,9
2006	164.930.261	2.609.723	63,1	6,3
2011	156.287.667	2.292.380	68,1	6,9
2012	153.449.052	2.214.537	69,3	7,0
2013	147.293.244	2.183.270	67,5	6,7

Bazı Önemli Tarla Bitkilerinin Ekiliş Alanı, Üretim ve Verimlerindeki Gelişmeler

Yıllar	Birim*	Buğday	Arpa	Mısır	Mercimek	Ş. Pancarı	Pamuk (lif)	Ayçiçeği	K. Soğan	Patates
1990	Alan	9450	3350	515	906	380	641	716	83	192
2012	Alan	7530	2749	623	237	281	488	605	730	1721
1990	Üretim	20000	7300	2100	846	13986	655	860	1550	4300
2012	Üretim	20100	7100	4600	438	14920	2320	1370	1736	4795
1990	Verim	212	218	408	93	3682	102	120	1868	2240
2012	Verim	267	258	738	185	5310	475	226	2378	2786

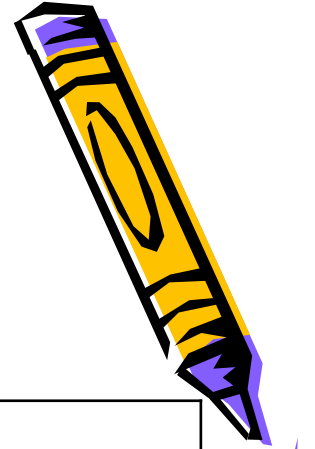
*Alan=1000 hektar, Üretim= 1000 ton, Verim=kg/dekar

Verimlilik artışı nasıl olmuş?

1991-2012 Döneminde Sağılan Büyükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarındaki Gelişmeler (Bin ton)

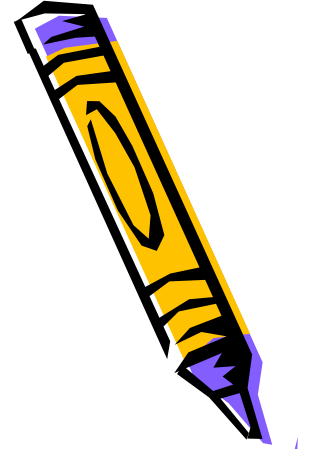

Yıllar	Sağılan hayvan sayısı (1000 ad.)				Süt üretimi (1000 ton)			
	Kültür	Melez	Yerli	Manda	Kültür	Melez	Yerli	Manda
1991	650	2087	3381	171	1913	4188	2515	161
2005	926	1717	1355	38	3596	4647	1783	38
2012	2211	2263	957	47	8554	6167	1256	47

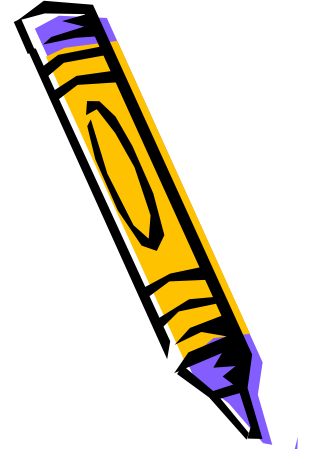

1991-2012 Döneminde Sağılan Büyükbaş Hayvan Başına Süt Verimlerindeki Gelişmeler (kg/baş)

Yıllar	Kültür ineği	Kültür melezi	Yerli inek	Manda
1991	2943	2007	744	942
2000	2916	1967	736	957
2012	3869	2725	1312	1000

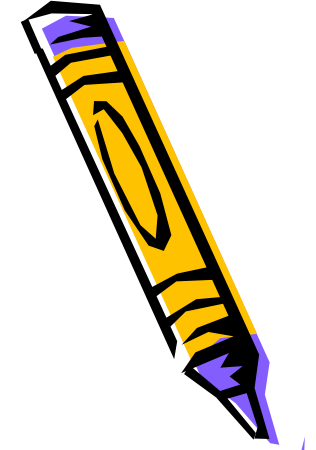

2001-2012 Döneminde Üretilen Hayvansal Ürünler (Bin ton)

Yıllar	Kırmızı Et	Süt	Tavuk Eti
2001	436	9496	615
2005	409	11108	937
2010	781	13544	1444
2012	916	17401	1724

1991-2012 Döneminde Küçükbaş Hayvan Sayısı ve Süt Üretim Miktarındaki Gelişmeler (Bin ton)

Yıllar	Sağılan koyun ve keçi sayısı (1000)				Süt üretimi (Bin ton)			
	Yerli	Merinos	Kıl Keçi	Tiftik	Yerli	Merinos	Kıl Keçi	Tiftik
1991	22732	490	5275	602	1110	17	322	12,7
2005	9837	329	2332	95	774	16	250	3,5
2012	12375	694	3440	63	974	33	367	2,2

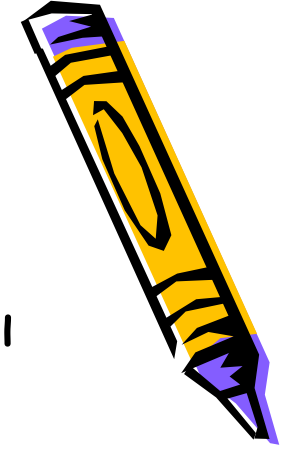

Toplum Beslenmesine Katkı

Türkiye'de ve Bazı Ülkelerde Kişi Başına Yıllık Gıda Tüketimi (kg)

Gıda Maddeleri	Almanya	İsveç	ABD	Türkiye
Tahıllar	71.0	64.2	75.9	208.8
Pirinç	2.4	4.5	10.2	6.5
Patates	73.6	83.6	22.8	59.9
Şeker	34.3	42.2	81.2	27.2
Et	85.6	60.5	123.2	20.7
Süt Ürünleri	93.3	152.0	134.3	87.6
Yumurta	14.2	12.6	13.9	6.2

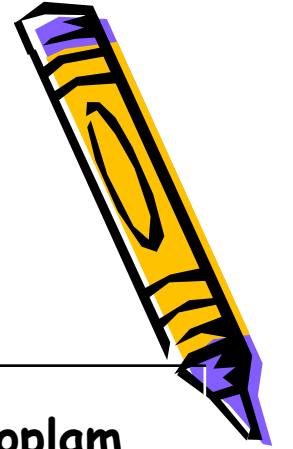
Ülke Gruplarına Göre Dönemler İtibariyle Kişi Başına Günlük Kalori Tüketimi ve 2015-2030 Yılları İçin Kalori Tahmini (kcal/kişi/gün)

Ülkeler	1961-63	1979-81	1997-99	2015	2030
Dünya geneli	2283	2552	2803	2940	3050
Gelişen ülkeler	1960	2312	2681	2850	2980
Sanayileşmiş ülkeler	2891	3135	3380	3440	3500

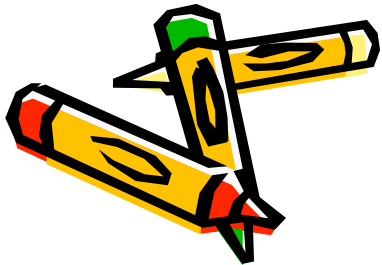

Dünya ve Türkiye'de 2013 Yılı Kişi Başı Et Tüketimleri (kg/yıl)

Ülkeler	Kırmızı et	Domuz eti	Piliç eti	Toplam
Dünya	6,6	12,2	13,3	32,1
Türkiye	13,7	0,0	21	34,7
Avrupa Birliği	18,2	40,8	18,3	77,3
ABD	37,9	26,9	43,3	108,1
Brezilya	41,6	13,7	44,3	99,6
Çin	6,1	38,9	10,3	55,3
Rusya	17,6	21,7	23,8	63,1

Sanayi Sektörüne Katkı

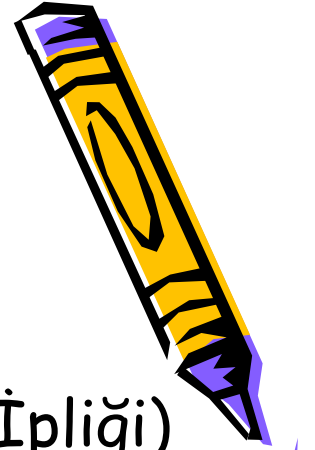
- Tarıma dayalı sanayi

(Şeker, Zeytinyağı, Makarna, Bisküvi, Pamuk İpliği)

- Tarıma yönelik sanayi

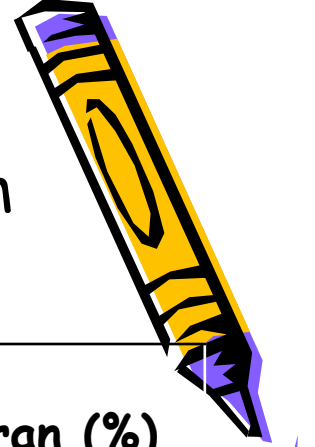
(Gübre, Traktör, Yem, İlaç)

Katma değer nasıl yurt içinde kalabilir?

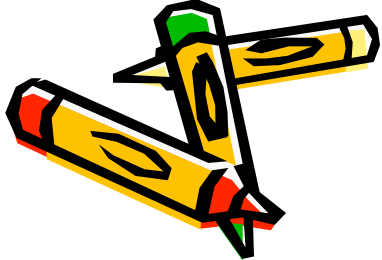

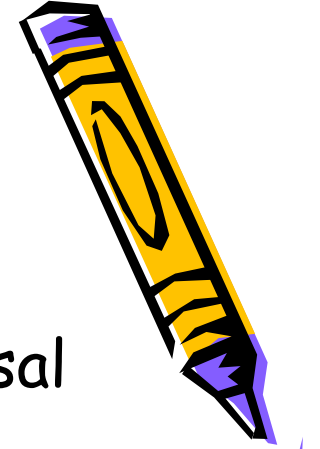

Türkiye'de 2010 Yılı Gıda ve İçecek Sanayi Üretim Değerleri

Sanayi Kolu	2010	
	Üretim Değeri	Oran (%)
Et ve Et Ürünleri	10358	1,97
Balık ve Balık Ürünleri	944	0,18
Sebze ve Meyve İşleme	12518	2,39
Bitkisel ve Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar	7360	1,40
Süt Ürünleri İmalatı	10774	2,05
Tahıl Ürünleri Nişasta ve Ürünleri	10034	1,91
Hazır Hayvan Yemleri	3212	0,61
Diğer Gıda Maddeleri	24276	4,63
İçecek İmalatı	5508	1,05
Gıda ve İçecek Sanayi Toplamı	84984	16,20
İmalat Sanayi Toplamı	524469	100,00

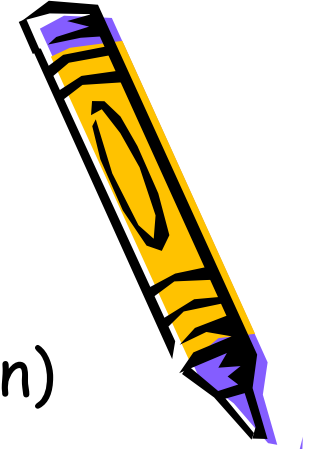

Türkiye Saf Bitki Besin Elementleri Bazında Kimyasal Gübre Tüketimindeki Gelişmeler (ton)

1999	2001	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2204	1670	2068	1981	1551	2060	1942	1847	2065	2312

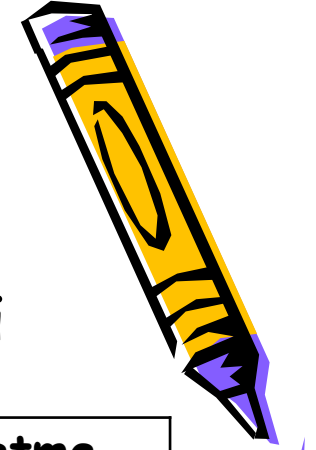

Türkiye'de Karma Yem Üretiminde Gelişmeler (ton)

Yemler	2005	2010	2013
Kanatlı	3054	4962	6370
Büyük-küçükbaş	3719	6302	9127
Diğer	61	237	464
Toplam	6834	11501	15962

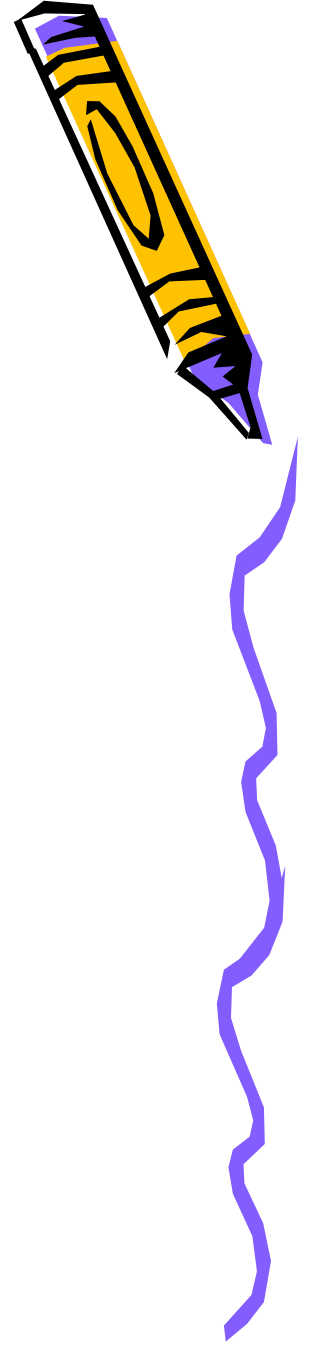
Türkiye'de Tarımsal Mekanizasyon Göstergeleri

Yıllar	Traktör sayısı (1000 ad)	İşlenen tarım alanı (1000 ha)	Traktör başına işlenen alan (da)	İşletme sayısı (1000 ad)	İşletme başına traktör sayısı
2000	1159	26379	227,59	3077	0,38
2005	1248	26606	213,23	2680	0,47
2010	1405	24395	173,65	2319	0,61
2011	1466	23614	161,05	2292	0,64
2012	1515	23782	156,93	2215	0,68
2013	1566	23811	152,07	2183	0,72

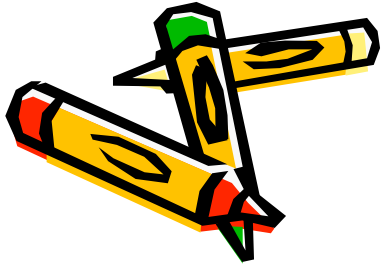

DSİ Tarafından inşa edilerek İşletmeye Açılan Sulama Alanları (ha)

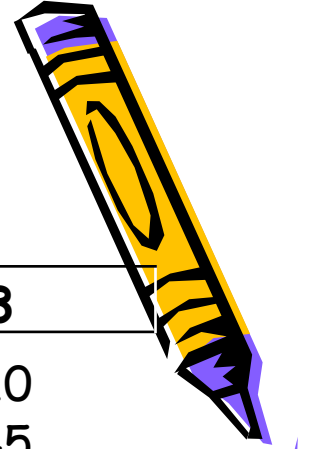
Yıllar	Toplam
1995	1 897 850
2000	2 251 625
2005	2 458 805
2006	2 527 502
2007	2 573 801
2008	2 638 404
2009	2 690 035
2010	2 727 440
2011	2 762 967
2012	2 805 540
2013	2 847 382

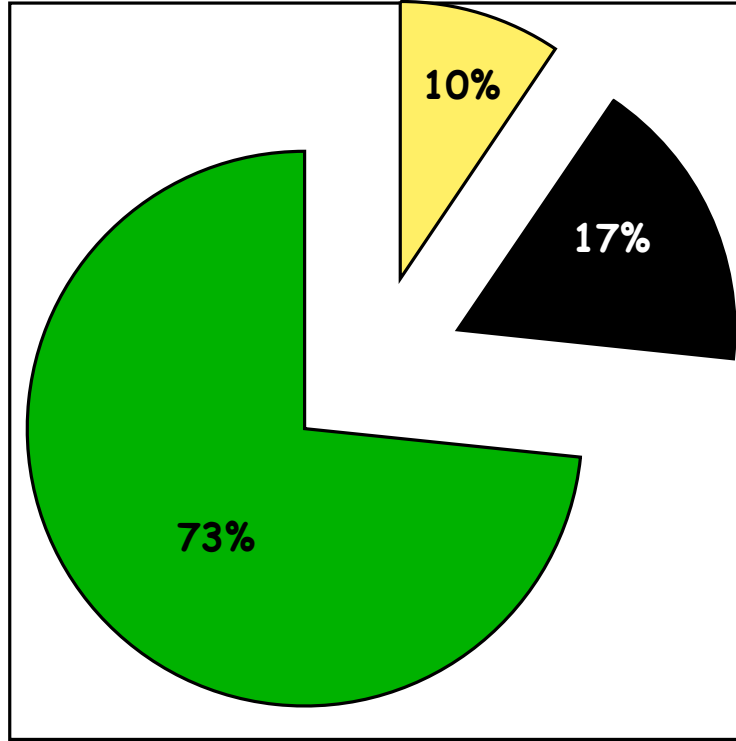
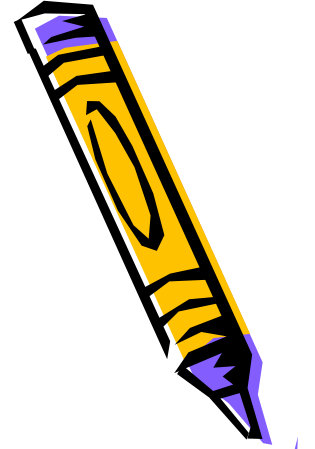

2011-2013 Döneminde Seçilmiş Ülkelerde Kişi Başına GSYİH

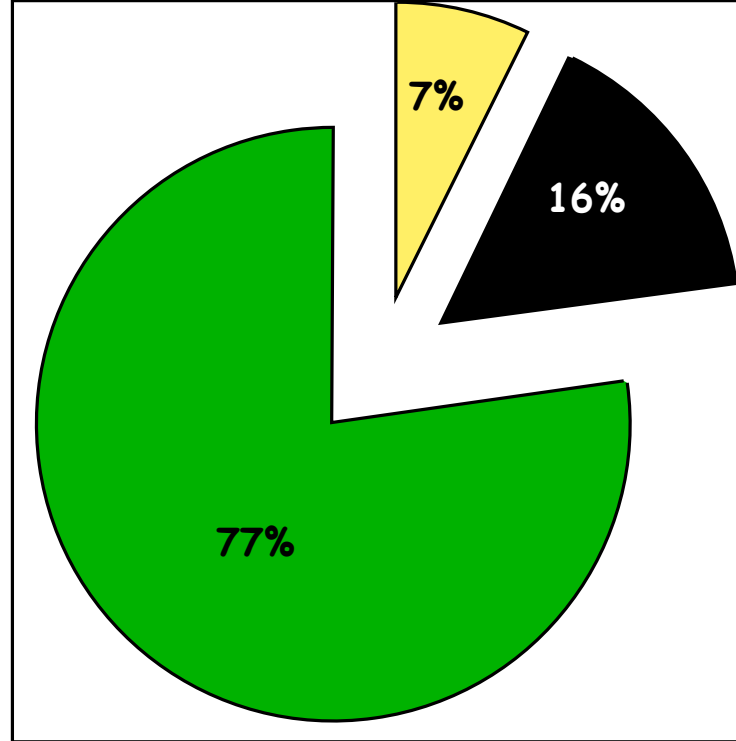
Ülke	2011	2012	2013
Almanya	44 111	41 513	44 010
Yunanistan	25 574	22 055	21 645
İspanya	32 077	29 289	30 108
Fransa	44 034	41 141	43 000
İtalya	36 227	33 115	34 034
Avusturya	49 688	47 083	49 844
İsveç	56 800	55 158	60 020
İngiltere	38 759	28 589	38 002
Bulgaristan	7 312	7 033	7 582
ABD	48 328	49 922	51 248
Japonya	46 108	46 736	40 442
Türkiye	10 466	10 504	11 318

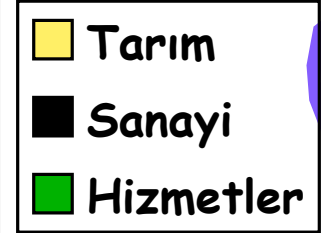
Milli Gelire Katkı

2004

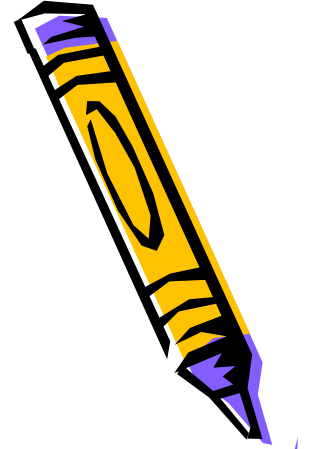
2014

GSMH'nin Sektörel Dağılımı

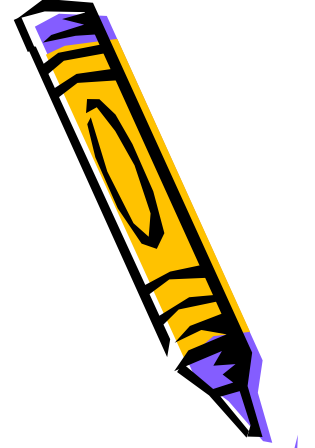
Dış Ticaret Katkısı

Uluslararası Standart Ticaret Sınıflamasına göre; ithalatın yaklaşık %4' ünü, ihracatın ise %7-9' unu tarımsal ürünler oluşturmaktadır. Genel ihracat dengesi yönünden, son yıllarda tarım sektörünün, net ihracatçı konumundan net ithalatçı konumuna geçtiği söylenebilir. Tüketim alışkanlıklarının değişmesi, eğitim ve gelir artışında gözlenen farklılıklar, tarım ürünleri ithalatında artışlara neden olmuştur. Tarım ürünlerinin toplam ithalattaki payı 1980' de %0.6 iken, 2008' de gıda ve içecek dahil %19' a yükselmiştir.

Türkiye'nin Seçilmiş Yıllardaki Dış Ticareti (Milyon dolar)

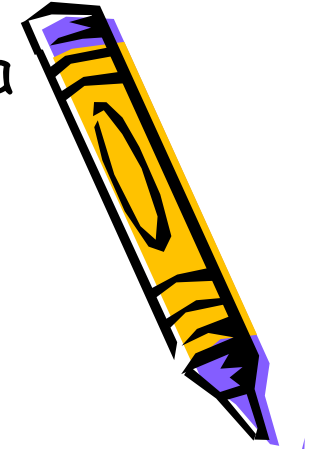

Yıllar	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Açığı	İhracat İthalat Oranı (%)
1970	588	948	-360	62,0
2000	27 775	54 503	-26 728	51,0
2009	102 142	140 928	-38 785	72,5
2014	157 627	242 182	-84 555	65,1

Türkiye'de 2004 ve 2014 Yıllarında Tarım ve Gıda Ürünleri İhracatı (milyon dolar)

TARIM ve GIDA ÜRÜNLERİ	2004		2014	
	İhracat	%	İhracat	%
Canlı hayvanlar	7	0,12	27	0,15
Etler ve yenilen sakatat	22	0,37	660	3,68
Balıklar ve su ürünleri	180	3,01	630	3,68
Süt ürünleri, yumurta, bal	66	1,11	733	4,09
Diğer hayvansal ürünler	48	0,80	74	0,41
Sebzeler, kök ve yumrular	486	8,14	1083	6,05
Meyve ve kabuklu yemişler	1903	31,87	4328	24,16
Kahve, çay ve baharat	64	1,07	172	0,96
Hububat	17	0,28	126	0,70
Değirmencilik ürünleri	235	3,94	1127	6,29
Yağlı tohum ve yem	80	1,34	256	1,43
Lak, sakız, reçine vb.	3	0,05	10	0,06
Örülebilir bitkisel maddeler	16	0,27	13	0,07
Hayvansal ve bitkisel yağlar	277	4,64	1777	6,57
Et, balık, yumuşakça vb.	36	0,60	101	0,56
Şeker ve şeker mamulleri	218	3,65	670	3,74
Kakao, kakao müstahzarları	232	3,89	639	3,57
Hububat, un, nişasta müstah.	304	5,09	1656	9,24
Konserveler	980	16,41	2090	11,67
Yenilen çeşitli gıda müstah.	194	3,25	784	4,38
Meşrubat, alkollü, içkiler, sirke	114	1,91	326	1,82
Gıda sanayii kalıntıları	11	0,18	162	0,90
Tütün ve mamulleri	478	8,01	1072	5,98
TOPLAM	5971	100	17916	100

